

ประวัติพระสังวรานุนวงศ์เถร (เอี่ยม)

พระสังวรานุนวงศ์เถร มีนามเดิมว่า เอี่ยม ท่านเป็นบุตรคหบดี บิดามีนามว่าเจ้าสัว เส็ง มารดามีนามว่า จัน เกิดเมื่อ วันเสาร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๘ ปีเถาะ จัตวาศก จุลศักราช ๑๑๕๓ ตรงกับวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๗๔ ในรัชกาลที่ ๓ ที่บ้านท่าหลวง ริมคลองบางหลวง อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี

เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี มารดาบิดา ได้นำท่านมาฝากตัวเป็นศิษย์ พระญาณโกศลเถร (รุ่ง) ต่อมาท่านอายุ ๑๕ ได้บรรพชาเป็นสามเณร ในสำนักพระญาณโกศลเถร (รุ่ง) เรียนอักษรสมัยในสำนัก พระมหาทัด (พระอมรมธชาจารย์) วัดราชสิทธิ์ฯ

เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ตรงกับปีพระพุทธศักราช ๒๓๙๕ ในรัชกาลที่ ๔ ได้อุปสมบท ณ พัทธสีมา วัดราชสิทธาราม

พระญาณโกศลเถร (รุ่ง)	เป็นพระอุปัชฌาย์
พระญาณสังวร (บุญ)	เป็นพระกรรมวาจาจารย์
พระอมรมธชาจารย์ (ทัด)	เป็นพระอนุสาวนาจารย์

อุปสมบทแล้วภายในพรรษานั้น พระญาณโกศลเถร (รุ่ง) พระอุปัชฌาย์ ของท่านก็ถึงมรณะภาพลง ต่อมาได้ศึกษาพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ กับพระญาณสังวร (บุญ) แล้วมาศึกษาต่อ กับพระโยคากิริติเถร (มี) แล้วมาศึกษาเพิ่มเติม กับพระสังวรานุนวงศ์เถร (เมฆ) จนเชี่ยวชาญ จบทั้งสมถะวิปัสสนากรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ

ต่อมาท่านได้ ศึกษาพระปริยัติธรรมบาลีมูลกัจจายน์ กับพระอมรมธชาจารย์ (เกษ) ครั้งเป็นพระปลัดเกษ และ เหตุที่ไม่ได้เรียนบาลีมูลกัจจายน์ กับพระอมรมธชาจารย์ (ทัด) พระอนุสาวนาจารย์ เพราะท่านชราทุพพลภาพมากแล้ว เมื่อออกพรรษาของทุกปี ท่านได้ออกสัญจรจาริกไปตามสถานที่ต่างๆ ไปกับพระอาจารย์บ้าง ไปเองบ้าง ไปทุกแห่งหน

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๐๒ พรรษาที่เจ็ด ได้เป็นพระปลัด ฉานานุกรรมชั้นที่ ๑ ของพระสังวรานุนวงศ์เถร (เมฆ) และทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์ผู้ช่วย บอกระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ แก่พระภิกษุสามเณรด้วย ในพรรษานั้นเองท่านได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะหมวด (ตำบล) ด้วย คนทั้งหลายมักเรียกท่านว่าพระปลัดเอี่ยมใหญ่ พระปลัดเอี่ยมเล็กคือ ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี แต่ยังมีพระครูสังวรสมาธิวัตรนามว่า เอี่ยม อีกองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นรุ่นพี่ของพระสังวรานุนวงศ์เถร (เอี่ยม) ที่เรียกกันว่าปลัดเอี่ยมใหญ่

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๐๕ พรรษาที่สิบ ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็น พระครูสังวรสมาธิวัตร ฝ่ายวิปัสสนาธุระ นิตยภัต ๑ คำถึง ๒ บาท ต่อมาได้เป็น พระคณาจารย์เอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ปีนั้นเองได้มี เจ้านายในรัชกาลที่ห้า ถวายพัดทอง ทำด้วยใบลาน ให้ท่านหนึ่งด้าม สำหรับผู้เป็นประธานสงฆ์ ใช้บอกศีล และอนุโมทนา กถา ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานพระกรรมฐาน คณะ ๕ วัดราชสิทธาราม

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๒๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่ พระสังวรานุนวงศ์เถร เจ้าคณะใหญ่ธัญญาวาสี มีนิตยภัต ๓ คำถึง และควรตั้งถานานุศักดิ์ได้ ๓ รูปคือ พระปลัด ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ ได้รับพระราชทานพัดสาสน ทรงพระราชทานบาตรฝาประดับมุก จ.ป.ร. ท่านเป็นพระอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดราชสิทธารามองค์ต่อมา และรักษาการเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๓๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม เจ้าคณะใหญ่ธัญญาวาสี เจ้าคณะธนบุรี ทางราชการได้ถวายนิตยภัตเพิ่มอีก ๒ บาท เป็น ๓ คำถึง ๒ บาท (๑๔บาท)

การศึกษาสมัยท่าน การศึกษาพระวิปัสสนาธุระเจริญมาก พระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) เป็นพระอาจารย์ใหญ่ พระปลัดชุ่ม เป็นพระอาจารย์ผู้ช่วย ด้านพระกรรมฐานมีพระเถระานุเถระ มาศึกษาพระกรรมฐานมากมายเช่น พระภิกษุบุญ (พระพุทธรวิธินายก) วัดกลางบางแก้ว, พระภิกษุเอี่ยม (พระภิกษุโกศลเถระ) วัดหนึ่ง บางประวัติว่า ศึกษาที่พระสังวรานุวงศ์เถระ (เมฆ), พระสมุห์ชุ่ม สุวรรณศร วัดอมรินทร์, พระภิกษุมัน หรือพระอาจารย์มัน กุริทัตโต ซึ่งต่อมาพระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) ให้พระอาจารย์มันไปศึกษาต่อกับ พระอาจารย์เสาร์ กันตสีโร ซึ่งเป็นศิษย์วัดพลับมาแต่เดิม, พระวินัยธรรมเจ๊ก วัดศาลารี ตลาดขวัญ (นนทบุรี), พระอาจารย์โหน่ง สุพรรณบุรี พระอาจารย์น้อย สุพรรณบุรี ต่อมาพระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) ให้ทั้งสองท่านไปเรียนต่อกับพระอาจารย์เนียม ซึ่งเป็นศิษย์วัดพลับมาแต่เดิม, พระภิกษุปาน (วัดบางเหี้ย) ฯลฯ การเรียนพระปริยัติธรรมเรียนภายในวัด พระมหาสอน เป็นพระอาจารย์ใหญ่

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๓๑ จักรงานพระราชทานเพลิงศพ อดีตเจ้าอาวาสวัดราชสิทธิธารามพร้อมกัน ๓ องค์ พระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) ท่านมีอุปนิสัย รักสันโดษ มีของสิ่งใดมักจะให้ท่านแก่ผู้อื่นหมด เมื่อท่านไปกิจนิมนต์ ได้ไปไหนมา ท่านจะนำมาแจกท่านแก่พระภิกษุสามเณร ภายในวัดจนหมด แม้ของในกุฏิท่านก็ให้ท่านจนหมด ท่านมีมรดก ซึ่งมารดาบิดายกให้ ท่านก็ไม่เอา ยกให้พี่น้องหมด ชาวบ้านมักเรียกขานนามท่านว่า หลวงพ่อใจดี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ตรัสเรียกนามท่านว่า หลวงพ่อผิวเหลือง เพราะผิวท่านเหลืองดังทอง สมัยท่านมีชีวิตรอยู่ ท่านมีพรหมวิหารแก่กล้ามาก กล่าวหาว่า อิกาดาว แว อิกาชาว มักมาเกาะอยู่ที่กุฏิของท่านเสมอ เวลาท่านไปไหนมาไหนในวัดพลับ พวกอิกาดาว แว อิกาชาว มักบินตามท่านไปด้วยเสมอ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระเมตตา ท่านเจ้าคุณพระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) มาก ถึงคราวพระราชทานผ้าพระกฐินท่าน ณ วัดราชสิทธิธาราม ต้องเสด็จมาทรงเยี่ยม ท่านก่อนเสมอทุกครั้ง

ประมาณปีพระพุทธศักราช ๒๔๔๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชทานเตียง หรือตั้งอยู่ไฟ ของเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๔ ถวายพระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) วัดราชสิทธิธาราม พร้อมกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการซ่อมแซมเสนาสนะสงฆ์ในบริเวณคณะ ๑ กุฏิเจ้าอาวาส ที่สร้างมาแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๔ พร้อมกันนั้นทรงโปรดเกล้าฯ ให้ช่างทาพื้นกุฏิด้วยชาดแดง พร้อมทั้งชาด เติง หรือตั้งอยู่ไฟ ของเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๔ ประดิษฐานไว้ที่กุฏิคณะ ๑ อันเป็นกุฏิพนักของเจ้าอาวาส

ปัจจุบันนี้เตียง หรือตั้งอยู่ไฟ ของเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๔ อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดราชสิทธิธาราม

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๕๐ นั้นพระสังวรานุวงศ์เถระ (เอี่ยม) ท่านชราภาพพลภาพลงมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทาน แคร่คานหาม ที่เก็บรักษาไว้ที่วัดราชสิทธิธาราม เดิมรัชกาลที่ ๑ พระราชทานให้พระเทพโมลี (กลิ่น)

พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชทานแคร่คานหาม พร้อมกับมีพระดำรัสตรัสสั่งให้ประกาศว่า ถ้าใครนิมนต์ หลวงพ่อผิวเหลือง (ซึ่งหมายถึงพระสังวรานุวงศ์เถระ เอี่ยม บางทีก็เรียกท่านว่า หลวงพ่อใจดี) ไปกิจนิมนต์ ต้องถวาย ๑ ตำลึง บางแห่งว่าถ้านิมนต์ท่านไปเกิดอาพาธขึ้นมาต้องจ่าย ๑ ตำลึง ทั้งนี้เพราะมีพระราชประสงค์ ไม่ให้ใครมารบกวนท่าน เพราะท่าน ชราภาพพลภาพมาก แต่นั้นมาเมื่อท่านไปกิจนิมนต์ ได้ปัจจัยไปไหนมา กลับมา ท่านก็จะเอาไว้ที่หอดัน แล้ว ประกาศว่า พระภิกษุสามเณร หากปัจจัยไปไหนมา ถึงใดให้มาหยิบเอาที่หอดัน สมัยต่อมาท่านมีของสิ่งไรท่านก็บริจาคจนหมด ไม่เหลือ เหลือแต่ธรรมาสน์บริวารเท่านั้น ปัจจุบัน แคร่คานหาม พระราชทาน ยังมีอยู่จนทุกวันนี้ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดราชสิทธิธาราม (พลับ)

สมัยที่ท่านครองวัดนั้น มีพระภิกษุสามเณร ปะขาว ชี มาศึกษาพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ กับ ท่านกันมากมา เพราะเป็นศูนย์กลางกรรมฐาน ของกรุงรัตน โกสินทร์ ท่านมีศิษย์ทั้งในเมือง และหัวเมือง ยุคของ ท่านนั้นมีชื่อเสียงมากทางปฏิบัติภาวนา เป็นที่เกรงใจของคณะสงฆ์ และในสมัยนั้นยังไม่มีสำนักพระกรรมฐานที่ ไหนเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ มีสำนักวัดราชสิทธิารามเป็นสำนักใหญ่แห่งเดียว เพราะเป็นวัดอรุณวาสีมาแต่เดิม เมื่อ ท่านมีชีวิตอยู่ จะมีผู้คนเอาเงิน มาใส่พานให้ท่านทุกวัน ท่านก็จะเอาเงินนั้นแจกทานจนหมดทุกวัน โดยให้มาหยิบ เองเอง

มีเรื่องเล่าว่า เมื่อคราวที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินมา ทอดผ้าพระกฐินทาน ต้องมา กราบบนมัสการ พระสังฆราชวงศ์เถร(เอียด) ทุกครั้ง คราวนั้นพระมงคลเทพมุนี (เอียด) วัดพลับ จะเอาของมาตั้งรับ เสด็จ พระเจ้าอยู่หัว พระมงคลเทพมุนี (เอียด) ได้บอกกับ พระสังฆราชวงศ์เถร (เอียด) ว่า ของนี้ให้ขี้มไว้รับเสด็จ ห้ามให้ใคร ที่บอกอย่างนี้เพราะมีของอะไรใกล้มือ ท่านจะให้ท่านหมด เมื่อมีคนขอ

ปีพระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ท่านมีสติสัมปชัญญะรู้ตัว ก่อนมรณะภาพประมาณเจ็ดวัน เมื่อสิริรวมอายุได้ ๘๒ ปีพรรษา ๖๑ ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ๒๖ ปี ท่านเป็นพระสังฆเถรที่มีชื่อเสียงผู้คนเคารพนับถือมากในสมัยนั้น กล่าวหาเมื่อท่านมรณะภาพไม่นาน คณะศิษยานุศิษย์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายฆราวาส ทราบข่าวพากันมาเคารพศพ ท่านกันแน่นลานวัด สิริระของท่าน คณะศิษยานุศิษย์เก็บไว้บำเพ็ญกุศล ประมาณ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๔๖๑) จึง พระราชทานเพลิงศพ และอีกประการหนึ่งเวลานั้น ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (เอียด) ซึ่งเวลานั้นลาออกจากเจ้า อาวาสและยังมีชีวิตอยู่ แต่ก็อาพาธกระเสาะกระแสะเรื่อยมา ทางคณะกรรมการวัด และคณะศิษยานุศิษย์ เกรงว่า จะมีงานศพซ้อนกัน เหมือนกาลก่อน จึงได้พระราชทานเพลิงสิริระสังขาร พระสังฆราชวงศ์เถร (เอียด) ก่อน ส่วน หีบชันในที่ได้สิริระของพระสังฆราชวงศ์เถร (เอียด) นั้น ท่านเจ้าคุณพระสังฆราชวงศ์เถร (ชุ่ม) ได้นำมาต่อเป็นเตียง ไม้จำวัด สำหรับปลงพระกรรมฐาน เป็นการกำหนดศติริระถึงความตายเนืองๆ ต่อมาพระสังฆราชวงศ์เถร (ชุ่ม) และคณะศิษยานุศิษย์ ได้หล่อรูปพระสังฆราชวงศ์เถร (เอียด) ประดิษฐานไว้ที่มุมเจดีย์ด้านหน้าพระอุโบสถ ข้าง ทิศเหนือ เป็นที่สักการบูชามาจนทุกวันนี้

เมื่อคราวงานพระราชทานเพลิงศพ พระสังฆราชวงศ์เถร (เอียด) นั้น ประมาณปีพระพุทธศักราช ๒๔๖๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดบวรนิเวศวิหาร เสด็จมาเป็นองค์ประธานฝ่ายสงฆ์